

Baltijas Ģemfobpis.

Trīnāht Jelgawā if nedēlas.

Makšā ves peesuhitfchanaš: no 1. Maija lihds gada galam 1875 — 1 r. 50 f.; par gadu 2 r., par pusgadu 1 r. 10 f., par 3 mehu. 60 f. ar veesuhitfchannu: no 1. Maija lihds gada galam 1875 — 2 r.; par gadu 2 r. 50 f., par pusgadu 1 r. 40 f. un par 3 mehnescheem 90 f.

Redakcija un ekspedizija Katoku eelā № 2. — Gludinajumus peenem S. Allunana f. grahmatu bohde, Katoku eelā № 8.

№ 8.

Treschdeenā, 18. Juni.

1875.

Rahditais: Likumu projekts par strahdneeku ihrefchannu. Sinaš. Rahds wahrs par wairaf eewehrojameem flumts- (mahfflas) mehfleem, it ihpafchi par faulu- milteem un supejsofateem. Arecns debls.

Likumu projekts par strahdneeku ihrefchannu.

§ 119. Kad uhdens brauzeju strahdneeki pehz lihguma ehd pee fainneeka galda un kad pee tam fainneeks til masā mehrā pasneeds ehdeenu, ka preeksch paehschanaš nepeeteek, waj kad ehdeens tohp gatawohs no flikta krahjuma, kas preeksch weselibas fshahdigs, tad teem uhdens brauzeju strahdneekem wehl nau ta teesiba, uhdens brauzekli atstah, bet wini war pee pirmahs peestahschanaš weetas uhdens braukschanaš waldibai peenest fuhdsibu. Tiklihdī tahda fuhdsiba iiteikta, tad ta teek usnemta protokolli un tad leeta eet tahlāt teefas-ismekleschanaš zetu.

§ 120. Uhdens zeta fashlimuschohs strahdneekus fainneeks nodohd wistuwaki pa zetu fashneedisamā flimneeku namā, bet ja tas nau eespehjams, tad tee teek nodohti wistuwakai pagasta waldibai. Abejās reisēs wajaga fainneekam par flimneeka lohpschannu par weenu mehnesē eepreeksch cemaksahf pehz tahm pastahwofchahm zenahm un darba grahmatinu nodohd flimneeku namam waj pagasta waldibai.

§ 121. Kad uhdens brauzeju strahdneeku flimiba ilgaki par mehnesē wilktohs, tad tahs dseedinaschanaš makfas fainneeks wairs tahlāt nenesē.

§ 122. Uhdens brauzeju paglabaschana, kad tas uf zeta waj peestahuwēs nomiris, noteek uf fainneeka rehkinumu.

§ 123. Wisōs nelaimigōs atgadijumōs uf zeta un peestahuwēs, wajaga wiseem laiwas (luga, plohsu) strahdneekem pehz fainneeka, waj wina weetneeka, waj lohmana pawehlehm ar wifu spehku puhletees, lai waretu lahdiu, bet ari paschu laiwu (plohsu u. t. j. pr.) isglahbt.

§ 124. Kad laiwas u. t. j. pr. strahdneeks usdohtu darbu ispildidams famaitajahs waj nomirf, tad, ja winsch famaitajees, winam ir teesiba, no darba deweja pagehrecht atlihdsechannu; kad winsch nomiris, tad ta atlihdsechanaš pagehreschanaš teesiba pahreet uf wina familiju, ka maies dewejs winsch bijis. Atlihdsechanaš mehrs teek noliktš zaur abeju pufēs falihgschannu waj zaur teefas isspreeschannu.

§ 125. Darba dewejam wajaga tuwakai uf zeta atrohnofchai polizijai waj luga (laiwu) braukschanaš waldibai dariht sinamu, kad lahds laiwas (plohsu u. t. j. pr.) strahdneeks uf zeta nomiris, ka ari par wiseem pilsehtās waj zee- matōs (uf laukeem) preeksch dseedinaschanaš atstah- teem fa-

flimuscheem, pee kam janoprasa fwitante no tahs waldibas, pee kam tahda pasinoschana notikufe.

§ 126. Kad strahdneeku ihrefchana ir notikufe pehz ihpafchāš norunas un tas wisgarafajš norunahtš nonahf- schanaš terminsch, par kuru laiku maksa teek dohta, jau no- tezejis un tas uhdens zeta gals wehl nau fashneegts, tad tomehr tee strahdneeki newar no tahlāt braukschanaš atstahtees.

§ 127. Ves teem eemesleem, kas wispahrigōs ihref- schanaš likumōs usfihmeti, pehz darba deweja wehlescha- nahs laiwas (u. t. j. pr.) strahdneeku lihgumi nobeidfahs:

1) kad strahdneeki norunata laikā pee luga (laiwas, plohsu) atstumschanaš no malas nau atnahkfufchi, waj atkal kad uf zeta buhdami strahdneeki no malas atgruhschanaš laiā ne-eerohnahs uf plohsu waj laiwu;

2) kad darbu dewejs buhs peespeests laiwas (u. t. j. pr.) strahdneeku nodohd flimneeku namam waj pagasta waldibas apgahdashanai.

Peesihm. Tanis pirmaja punkte usfihmetōs atgadi- jumōs darba dewejam ir ta teesiba, no strahdneeka ka patwakigi aishahjujcha fshahdes atlihdsinaschannu pagehrecht, ka tas wispahrigā likumā isfazihš.

§ 128. Kad fainneeks negrib riktigi norunata laikā neatnahkfufcho strahdneeku atlaist, bet tohs wehla atnahk- fchohs laiwas strahdneekus peenem, tad fainneekam ir teesiba, no strahdneeka par ifkatru zaur ta wainu nokawetu deenu pehz 64. § atrehkinaht dubultu deenas makfu.

§ 129. Kad sekla uhdena waj laiwas (luga) fashahde- schanaš deht lahdisch ir uf zitu laiwu (u. t. j. pr.) pah- kraujams, waj atkal no jauna japahrseen plohsu u. t. j. pr., tad strahdneeki newar atfazitees no wifa pee tam wajadfiga darba.

§ 130. Par wisahm nostahweschanaahm, kas zaur strahdneeku wainu notikuschāš, strahdneekem teek no darba algas atrehkinahtš diwreis til dauds ka eelsch 64. § no- fazihš.

§ 131. Kad lihgums notaisihš preeksch kahda ihpa- fcha zeta, tad eelsch tahs zeta makfas newar wis eerehki- nata tikt atlihdsechana par laiwas (luga) islahpifchannu, par plohsu taifschannu un pahrfeschannu lihds plohsu brauk- schanaš laikam, ka ari par peelahdeschannu ateeschanaš

weetâ un par islahdeschanu nonahlfchanas weetâ, ja fcho darbu pastrahdashana lihgumâ nebij peemineta.

§ 132. Kad lihgums nobeidsees, tad darba dewejam wajaga ar strahdneeku lohnes deht pilnigi isrehkinatees. Lihds pilnigai isrehkinaschanai darba dewejam jagahda par strahdneeku usturu un bes tam teef tas likuma nosfazijums eewehrots, kas atrohnahs eefsch 41. §.

§ 133. Tee paschi likumi, kas schini nodalâ preeksch kugu (laiwu, plohistu) strahdneekem ussichmeti, sichmejahs ari us teem laudim, kas laiwas (struhgas) ar striki welk.

§ 134. Ar striki nau brihw laiwas (struhgas) wilkt feeweefcheem un teem, kas jaunaki par septinpadfmit gadeem.

Peehta nodala.

Artelu ihreschana.

§ 135. Par arteli fauz strahdneeku fabeedribu, eefsch kuras wisi beedribas lohjekli par weenu un weens par wiseem atbild.

§ 136. Arteli war 'buht pastahwigi waj ari tik us kahdu laiku fastahditi.

§ 137. Pastahwigeem arteleem ir likumi, kas no Waldibas apsliprinati, un teem wajaga pehz scheem likumeem isturetees.

§ 138. Us laiku arteli fastahdahs, lai waretu kahdu ihpaschu darbu pastrahdaht un artels teef atsihts, kad eefsch lihguma starp darba deweju un darba nehmeju nosfazihts, ka weens artela lohjeklis galwo par wiseem un wisi par weenu.

§ 139. Zkattram artelim ir no wina iswehlehts aistahws (wezakajs, starofts).

§ 140. Lihgumu ar darba deweju notaisa waj artels pats, waj artela wahrda wina pilnwaris (wezakajs, weetneeks).

§ 141. Kamehr tas darba lihgums teef ispildihts, atrohnahs darba grahaminas lihds lihguma notezeschanai pee darba deweja waj pee wina pilnwaris. Artela pilnwarim (wezakam) wajaga par to gahdaht, ka tahs strahdneeku passes, kas preeksch darba beigahm notezejuschas, laika tohy atjaunotas.

§ 142. Darba dewejam nau ta teesiba, artelim aistleegt, ka winsch kahdus strahdneekus ar ziteem pahrmains, ja tas pascha lihgumâ nebuhtu notaisihts.

§ 143. Kad artelis ir kahdu darbu usnehmees apgabata pastrahdaht, tad artelis pats par flimeem un nokaweju-scheem darbu ispilda; zitadas ihreschanas reisfes artela strahdneeku neainahlfchana us darbu teef eeraudsihts ka nokawejumis (§ 64).

§ 144. Kad lihgumâ ar arteli strahdneeku fkaits bija norunahs, zik arweenu pa wifu lihguma laiku waj lihds pastrahdatam darbam wajaga pee darba buht, tad artelis fcho fkaitu bes darba deweja atwehlechanas newar pamafinaht.

§ 145. Tahda reisfe, kad artelis kahdu strahdneeku neatlaisch, fo darba dewejs darba weetâ ir par reebigu atradis, tad winsch greeschahs pee teefas, lai ta arteli peefpeesch, fcho ispildiht.

§ 146. Wisas darba deweja waj wina pilnwaris dari-fchanas ar arteli noteef zaur artela pilnwaris (wezako), kas ari wina darischanas pee teefas eet un atbild.

§ 147. Wispahrigee likumi par strahdneeku lihgumu noslehgfchanu, ispildischanu un nostahfchanohs tahda pascha mehrâ der ari pee artela ihreschanas lihgumeem.

(Nahlofcha numura turpinajams.)

Sinas.

Par Zeligawas istahdi mehsh choreis tik ihfas sinas waram pasneegt. Istahdi atklahja 10. Junija, Kursemes zeen. Gubernatora klabtuhfchanâ. Komitejas presidents, wirsklohotais Seefemannis, tureja swarigu runu, norahdidams us istahdes nosihmi un augteem. Zauks laiks un ihpaschi istahdes jaukums bija leelu lauschu pulku faajzinajuschi. — 13. Junija zeen. Gubernatora kungs ar swarigu runu atklahja gohda algas isdalischanu pehz teem spreedumeem, fo ihpaschi preeksch katras schkiras eezeltas kommissijas bija istahdes komitejai eefneeguschas. Gohda algas fakriht 3 schkiras: 1. schkirâ — sudraba medali, 2. schk. — bronkses medaki, 3. schk. — usteifschanas raksti. Medalus isdalija: no 1. schk. 55, no 2. schk. 110. Tai pascha deenâ, wakarâ, istahdes plascha un jauki gresnotâ restaurazija, notureja gohda maltiti, us kuru bija eeluhgti: Zeen. Gubernatora, Wize-Gubernatora k. k., Gubernatora kanzelejas zeen. direktors, Zhs Stahtrahts v. Nummel, Kursemes muifschneeku un Zeligawas pilsehata preekschneezi-bas, abi Zeligawas zeen. polizejas meisteri, istahdes komiteja un winas ihpaschas kommissijas, ta ka ari dauds ziti teefas kungi un gohda weesi, beidsiht tee istahditaji, kas ar gohda algahm gohdinati un no Latweeschu laikrakstu isdewejeem „Baltijas Semkohpja“ redaktors G. Mather. Tika usdferts us Augsta Kunga un Keisara Majestetes, us zeen. Gubernatora, Wize-Gubernatora k. k., us komitejas, kommissiju un istahditaju, ta ka ari us Baron W. v. d. Necke un us Zeligawneeku weselibu un us fadraudsigu un meerigu fadsihwi starp Wahzeem un Latweescheem, pee kam no Latweeschu puses G. Matheris atbildeja un pateizahs par komitejas kreetnu un taisnu istureschanohs ari pret Latweescheem, kas peerahdoht, ka istahde ne-efoht preeksch weenas, bet preeksch wisahm Walts lauschu kahrtahm un ka meeriga un fatiziga fadsihwe starptahm jo deenas jo wairak eefaknojotees un labu nahkohni apfohloht. Gohda maltites preekschneeks, Baron W. von der Necke, us tam isfazija, ka tahs zitas kahrtas no firds wehlejotees Latweeschu uiplaufschanu un labklahfchanu un ka tahs ari pehz labakahs eefpehfchanas teem nahkuschas un nahkschoht palihgâ; bet efoht jawehlejahs, ka ari no Latweeschu puses tas teef atsihts, ka neuizieschanas, naidibas un pretoschanahs prahts wisur sustu, un ka netaisnas ipaudeschanas un laudis sagrohsidamu isrunu weetâ, kas neatihstidâs laudis ne reti weetu un felmi atrohdoht, — eestahtohs rahma, bet spehziga sohlofchana us preekschu, gohdprahtiga un meeriga istureschanahs, kreetna strahdashana un ruhpefchanahs par labahm fohlahm un par semkohpibas usselschanu. Tâ tapschoht meers un labklahfchana starp wisahm kahrtahm sekmeti, un us fcho mehrki dsihtees, efoht ihpaschi ari Latweeschu laikrakstu fwehts peenahkums.

Nahlofcha numura par istahdi paschu nehsim jo plaschakas sinas, ihpaschi par to, kahdas semkohpibas maschines un eeriktes par jo labakahm atsihtas un ar gohda algahm zeenitas. Tagad mums tas wehl nau eefpehjamis, jo par fcho, preeksch muhsu zeen. lasitajeem wisfwarigako

nodaku wehl spreedumi nau nodohti. Zif un kahdas leetas istahditas, israhda „Wadons par Zalgawas istahdi 1875 g.“ peelikums pee „B. S.“ 7. Nr. Par scho runajohht wehl peeminesim, ka ihfa laika dehl ne-eespehjam „Wadoni“ jo plajchaku doht, bet peetiks ir ar to. Ari daschi mifejumi pahrlaeku steidsotees raduschees, ko schè pahrlabosim. **Zalasa:** pee Nr. 68, 30 — Joh. Mednis, Lugaschòs, Nr. 74, 36 — Georg Thalheim, Nr. 75, 37 — Eck un beedri, Nr. 108, 8 — Libse Thomborg, Nr. 228, 10 — G. Siller, Zalgawà, Nr. 321, 1 — mahzibas galds, Nr. 328, 8 — par semes noplijinaschanu, Nr. 360, 10 rohkas efektu maschine, Nr. 384, 31 — preeksch degeem.

Par Zehsu Latweeschu dseedataju beedribu mums raksta tà: Muhfu dseedataju beedriba, kura jau wairak gadus pastahw, tagad peenehmuse to wahrdu: „Labdarischanas beedriba.“ Bet dseedaschana tohp ar weenu wehl lohpta. Tagad beedru flaits ir lihds 200 wairojees, bet wisi beedri naw dseedataji. Gruhti ir dabuht tahdus, kas I. tenori un II. balsi dseed, un ihpaschi wasaru, kur katram wairak darbu. Bet lai nu ir schahdi jeb tahdi kawekti, tad tomehr teel pee tam strahdahts. Beedribas likumi ir nosuhtiti us apstiprinaschanu, bet naw wehl atpakal nahkufchi. Pirmos likumus Waldiba suhtija atpakal, ar tahdu peefazijumu, lai tohs tahdus faraksta, kahdi Bez-Beebaldas labdarischanas beedribai, un tas tika padarrihts. Kamehr likumus apstiprinahs, mums ir no zeen. Gubernatora k. ihpaschi atlauschanas raksts, ka muhfu beedriba war fapulzes tureht un tahkal strahdaht. Muhfu beedribai ir ihpaschi runas wihri, kuri beedribas darischanas wada, un preeksch weefibas wakareem u. z. jautribahm ihpascha komisija eezelta. Pagahjis gads bija darba gads. Tad ar atlika 150 rbl. preeksch kahdahm labdarischanahm, 100 rbl. preeksch kahdas meitenu skohlas Zehjis un 50 rbl. preeksch kurlmehmu skohlas, bet laikam gan preeksch tahs, ko Walmeerà grib eetaiht. Esam ari 50 rbl. preeksch Kronwalda kapitala fagahdajufchi, kas naw wehl isfludinahts. Tà tad muhfu beedriba strahda ar weenu uspreekschu pehz fawa mehrka. J. W.

No fawas pufes mehs til waram Zehses jaunai bet uzihtigi strahdadamai labdarischanas beedribai no firds laimes wehleht un turklaht wehlechanohs issajiht, ka winas zenteeni deretu ari ziteem apgabaleem par usmudinaschanu us labu un freeetnu darboschanu zilweku fadsihwè.

Sawà laikà zeen. lasitajeem sinojam, ka Dohbeles semkophibas beedriba schogad 29., 30. un 31. Augustà noturehs sawu ohtru lohpu istahdi, un ka mehs par to nesiim saidrakas sinas. — Tagad nu min. beedribas zeen. presidents, Dr. Hanke kungs, mums peesuhtijis istahdes programu, luhgdams, lai to sawà awisè isfluddinam. **Programs stan tà:** 1) Pee istahdes tohp peelaisiti: wisi mahju lohpi, prohti: sirgi, lumeli, gohws-lohpi, teli, zuhkas, aitas, putni, bet beidsamee til krahtinds. 2) Wisi istahdes-lohpi tohp bes maksas eeruhmeti wejàs piles eekschpufè, apjuntà ruhme. 3) Istahdami lohpi wehslakais lihds 1. Augustam f. g. ja-usdohd pee beedribas kaffeera, Brenner k., Dohbelè, wai ar wahrdeem, wai zaur rakstu, pee kam wehl flaidri ja-usdohd: a) istahditaja wahrds un dsihwes-weeta,

b) zif lohpu istahda, zif tee wezi, no kahdas fugas, wai pascha audsinati, wai nè u. t. pr. 4) Par lohpu kohrschanu un baroschanu istahditajeem jagahda pascheem; kohpejeem ee-eeschana tohp atwehleeta par welti. Uhdens taps us istahdes platscha peewests, ausas un seenu warehs dabuht par nosazitu zenu, bet spanni preeksch dsirdinaschanas katram istahditajam janem lihdsi. 5) Peemeldeteli lohpi 28. Augustà pehz istahdes komitejas nosazischanas ja-eruhme istahdes-weeta un ja-astahj tur lihdsi 31. Augustam pulkstens 8 wafarà. 6) Isdalitas tiks schahdas gohda-algas: I. alga: 17 sudraba medaki lihds ar pee teem peederrigeem diplo-meem, starp kureem ari atrohdahs 7 medaki no Domehnu-ministerijas, 10 lihds 25 rub. wehrtè. II. alga: 25 bronkses medaki. III. alga: usteikschanas raksti. 7) Ja kahds istahditais wehletohs, kahdu lohpu us uhtrupu likt un pahrdohht, tad winam jamaksa 2 prozentes no eenemtas sumas. 8) Ari semkophibas rikhus un machines war istahdiht, tomehr par schihm leetahm nau nelahdas gohda-algas isliktas. Ja tahs tiktu zaur uhtrupu pahrdohhtas, tad nahk tee paschi nosazijumi spehka, kas ja-ewehro pee lohpeem (§ 7). **Gohda algas.** I. par sirgeem isdalihs: 1 leelu un 2 masakus sudraba medakus no Domehnu-ministerijas, 3 sudraba un 7 bronkses medakus no beedribas un usteikschanas rakstus. II. preeksch gohwihm isdalihs: 1 leelu un 3 masakus sudraba medakus no Dom. m., 5 sudraba un 14 bronksas medal. no beedr. un usteiksch. rakstus. III. par awim isdalihs: 1 sudraba un 2 bronkses med. no beedribas. IV. par zuhkahm isdalihs: 1 sudraba un 2 bronkses med. no beedribas un usteiksch. rakstus. V. par mahju lohpeem, kas augschà nau mineti isdalihs — usteikschanas-rakstus.

Saimneezibas nodata.

Kahds wahrds par wairak eewehrojameem skunts-(mahkflas) mehfleem, it ihpaschi par kaulumilteem un superfosfateem.

Ka kaulumilteem un superfosfateem preeksch semkophjeem wajaga no swara buht, buhs gan ne til ween paschi semkophji atsinufchi, bet ari katrs zits jau sen nopratis, kas tikai kahdas reijas Latweeschu laikurakstu fludinaschanas nodatà buhs eeskatijees. Un pateesi, pa-eet reti kahds numurs, kur nebuhtu kaulumilti waj superfosfati isfludinati, un zità pat lihdsi kahdeem 7 tahdu isfludinajumu atrohdahs. Ari Nihgà mahjuweetàs feenas ar mineteem isfludinajumeem ir noklihssteretas; tàpat ari daschu grahmatu lasohht mehs it no nejauufchi atgruhschamees us teem mums jau sen apnufufcheem kaulumiltu un superfosfatu isfludinajumeem. — Gruhti ir noprast, ko zeen. kaulumiltu un superfosfatu peedahwataji zaur tahdahm gandrihs ikdeenisckahm fawas prezes isfludinashanahm zere panahkt; dohmaju, ka ar waru tak laikam neweenam to neufspeedihs; ja preze ir laba, tad jau winas newajaga, tà fakohht, pa eelas stuhreem isfludinaht; — laba leeta flawè fewi pate. Nemahzitam semkophim to besgaligu isfludinajumu pulku eewehrojohht buhs gan jadohmà, ka wina eenahkshchanu pawairoshana til weenigi no kaulumilteem un superfosfateem atlez. Mehs ar nemas neleedsam, ka kaulumilti un superfosfati deesgan swarigi preeksch semkophjeem, bet tomehr weena til

beefcha isfludinafchana wairäk nekas nau kà tirgus blau-
fchana un reklames taiifichana un buhs jau fen daudseem
no zeen. Latweefchu laifurakftu lafitajeem apreebui.

Gefam fahlfim par kaulumilteem un superfofateem ru-
naht, jafaka, ka lohpu islahrnijumi ir un paleek
laukfaimneeziabas pamata almins, ka nekahdi
fkunfstmehfli tohs neatfwer un ka tadehf deefgan
newar pee firde lift, lai laukfaimneeki wairäk uf-
manibas greeftu uf lohpu islahrnijumu krah-
fchanu, lai ar teem neapeetohs til nepareifi, ka daudfretf
tas ir redfams. Lohpu islahrnijumi nereti tohp famefti
leela guba waj ar bedre kuhts preekfcha; te tee atrohdam
ka purwa, zaur ko tee lohti daudf no fawahm preekfch
ftahdeem nepeezeefchamahm buhtehm faude. Plafchu ap-
rakftu par fcho til fwarigu preekfchmetu pafneegfim zeen.
„Balt. Semkohpja“ lafitajeem zita reifa.

Lohpu islahrnijumi fatura wifas augeem wajadfigas
buhtes, bet pawifam zitadi tas ir ar fkunfstmehfleem: leelaka
dala no fcheem wajadfiga wairuma til weenu, augeem derigu
elementu peenefs semei; ta tad fkunfstmehfli baro augus pa
leelakai dalai weenpufigi.

Preekfch muhf u lauflu augeem ka wairäk nepeezeefchami
elementi ir: fofofors, kali, flahpeklis un magnesija. Kalkis,
fehres un ziti, bes kureem ar ftahdi newar augt, fewifchki
semei netohp peenefsti, ta ka to, zil winu ftahdeem ir waja-
dfigs, jau deefgan seme atrohdam; ja mehse semei pee-
dohdam kalki, tad tas nenoteek taifnas, bet peepalihdfeda-
mas barofchanas deht; kalkim peemahjo tas fpehks, no
gruhti isklaufejamahtm faweenoofchanahm atdalihf elementus:
fofoforu un kali, un tadehf winfch lauflu auglibu daudf
paleelina.

Stahdi fawas barodamas buhtes peenem
til isklaufetä fahls weida, tadehf ar pee fkunfstmeh-
fleem mums ir ja-eewehro, ka tee buhtu zil eefpeh-
jams uf to fagatawoti: ruhpi gi fafmalkoti un, ja
wajadfigs, kihmifki apftahdati. Kad mehse zaur pahrdoh-
fchanu faweem lauflu neamemtu til daudf graudu augu,
labibas, bet barotu ar teem fawus lohpus, tad winu is-
lahrnijumde atrastohs gandrihf wifas tahs pafchas mine-
ralifkas datas, ko augi lauflu ir atnehmuhfchi, jo kuftoni
if mineralifstahm buhtehm til kahdu maf u datu pee fawina;
bet ta, ka lohpu kohpfchana pee muhf u Balt. semkohpjeem
wehl ir gauschi wahja un semkohpi fawas eenahkfchanas
dohma til zaur augu (labibas) produkteem pawairoht, tad
ar mahjas lohpi, bes ween firgi, dabuhn lohti maf
graudu, kas zil atleekahs tohp pahrdohhti. Zaur to tad
faimneeziaba faude daudf no fawas lauflu bagatibas.

Zaur graudu pahrdohfchanu mehse lauflu atnemam
daudf augeem nepeezeefchamu elementu, un ne-eefpehdami
lohpu islahrnijumde til leela wairuma ifleetaht, ka zaur
teem semei tiktu no graudeem atnemti elementi wajadfiga
mehrä atpafak dohti, mums ir jarauga ziti lihdfekli.
Schahdi lihdfekli tad ir tee ta nofaukti fkunf-
jeb mahkflass-
mehfli.

Lai mehse waretu labaki noprast, kahdus elementus
lauflu faude zaur graudu waj ari zaur zitu augu aifweefchana
if faimneeziabas, peewedifim kahdu pee mums wairäk kohp-
tu lauflu augu analifee.

Stahdi un winu datas.	fints mahrzinae fatura.							wifis flahpekta wairumde.
	wifis mineralifku datu wairumde.	fints mahrzinae velnu faturade,					fehra flahpe, floes, diele un maganjo, ap- un eefflahpe lohpa.	
		kali un natronde.	kalkie un magnesija.	fofofora flahpe.	fremti flahpe.	fehra flahpe, floes, diele un maganjo, ap- un eefflahpe lohpa.		
mahrzinae.								
fweeefchi } graudi	1 $\frac{2}{10}$	32	15	49	2	2	2 $\frac{2}{10}$	
} falmi	3 $\frac{2}{10}$	15	10	4	69	2	1 $\frac{1}{2}$	
rudfi } graudi	1 $\frac{2}{10}$	36	14	48	1 $\frac{1}{2}$	1 $\frac{1}{2}$	1 $\frac{7}{10}$	
} falmi	2	18	12	4	64	2	1 $\frac{3}{10}$	
meefchi } graudi	2	20	11	36	28	5	1 $\frac{6}{10}$	
} falmi	3	26	10	3	46	15	1 $\frac{1}{2}$	
aufas } graudi	2	16	11	21	51	1	1 $\frac{7}{10}$	
} falmi	3 $\frac{1}{2}$	30	12	2	49	7	1 $\frac{3}{10}$	
friki } graudi	1 $\frac{1}{2}$	30	17	50	1	2	2	
} falmi	2 $\frac{3}{10}$	15	62	9	4	10	1 $\frac{1}{2}$	
firai } graudi	1 $\frac{7}{10}$	46	13	37	1 $\frac{1}{2}$	3 $\frac{1}{2}$	3 $\frac{1}{2}$	
} falmi	4 $\frac{2}{10}$	33	41	12	5	9	1 $\frac{8}{10}$	
pupas } graudi	2 $\frac{2}{10}$	46	15	32	1	6	4	
} falmi	2	36	31	12	4	17	2 $\frac{1}{2}$	
wihki } graudi	2	48	14	33	1 $\frac{1}{2}$	3 $\frac{1}{2}$	4	
} falmi	3 $\frac{8}{10}$	36	45	5	8	6	1	
fartupeki } pohlae*	1 $\frac{6}{10}$	65	8	16	3	8	1 $\frac{1}{2}$	
} lafifi	1	6	70	4	4	16	1 $\frac{1}{2}$	
lini	4 $\frac{1}{2}$	33	28	15	9	15	1	
ahboliafch	4 $\frac{8}{10}$	40	30	7	3	8	1 $\frac{1}{2}$	
plawu feens	5	20	23	9	33	13	1 $\frac{6}{10}$	

No analifee redfam, ka wifis pee mums kohpti graudu augi
fatur leelu wairumu fofofora un ta, ka tee wif wairäk tohp pahrdoh-
hti, zaur ko finams fofofors if lauflu suhd, tad ar katram
semkohpim buhs faprohtams, zil fwarigi ir tahdi mehfli,
kas semei fofoforu peedohd, ka kaulumilti un superfofofati.

Mehfloschana ar kaulumilteem ir jau fen finama, bet
kreetni augli no winas til wehlaka laika panahkti, kad bija
pahrlaezinajufchee, ka kaulu, pehf analifee, til tad uf
ftahdeem ifnefigs eefpaids dohmajams, kad tee ir ruhpi gi
pulwera weida fafmalkoti, waj kas wehl labaki, kihmifki
apftahdati. Kaulu faftahwa mehse atrohdam leelaka wai-
ruma diwas preekfch ftahdeem nepeezeefchamas buhtes: fofo-
fora-flahbi—23 un flahpekli—3 prozentes. Kura no fchahm
diwahm buhtehm ta fwarigaka, par to dohmaja dafchadi,
weeni ka fofofors, ohtri ka flahpeklis un treschee — ka
abahm buhtehm weenads fwarde. Wehlaka laika zaur is-
mehginajumeem ir peerahdits, ka ftahdu weikfmitiga aug-
fchana pehf mehflafchana ar kaulu milteem atlez pa lee-
lakai datu no fofofora un gauschi maf no flahpekta; ir is-
rahdi jees, ka diwi gabali ar weenadahm ihpafchibahm, no
kureem weens mehflots ar jehleem un ohtris ar dedfinateem
kaulumilteem, ir dewufchi gandrihf lihdfigas plaujas.

Kaulus, zil ween eefpehjamde, wajaga fafmalzinaht;
rupji kaulumilti, fur graudini ir no firnifchu leeluma, iflai-
fchahs seme gauschi lehni un teem nau uf ftahdeem nekadha
eefpaide, ta ka pilniga iflaifchanaht noteek til pehf daudf
gadeem; ne reti mehse atrohdam seme kaulus kas tur gule-

*) Mahzeni. Red.

juſchi warbuht daudi gadu ſimtau, bet iſleekahs zeeti kà jauni un tureti uſ uguns tohp melni, pee ka iſdohd gandrigh taſdu paſchu pretigu amonjaka ſmaku kà friſchi kauli. Schis peemehrs mums rahda, zif wajadſiga ir ruhpiſa kaulu ſaſmalkoſchana, tadeht tad ſemkoſhpi gauschi wilahs pirkdami rupjus kaulumiltus, kas zif nezif lehtaki par ſmalteem; — wini nau nekad lehtaki pirkuſchi, bet daudiſ-reiſ pawifam weltigi nau du iſſchkeeduſchi.

Kaulu ſpehziga darboſchanahs atlez no aramas kahrtaſ ihpaſchibahm, no winaſapſtrahdaſchanaſ un no weza auglibaſ ſpehka; ſmagà, mahlainà un ſmiltsmahlainà ſemè gais ſ un ſiltumſ deht zeeſchas wirſkahrtaſ newar eetiſt, jeb ar tahda ſeme ſatura par daudiſ mitruma; pee ſchahdeem kawekteem, ja wini zaur kreetnu apſtrahdaſchanaſ neteek eepreeſch pahrwareti, parupjeem kaulumilteem uſ ſtahdeem nau nekahda eeſpaida un pat ſmalſki milti pa leelakai dafai neatmaſſajahs, jo derigs gaisa un ſiltuma wairumſ, beſ kura weikſmiga ſakriſchanaſ nau dohmajama, tè truhkſt. Tas pats ir ari ar wezu auglibaſ ſpehku neſaturedamu ſemi; pehdigà gadijumà kaulumilteem uſ ſtahdeem nau tadeht nekahda eeſpaida, ka wini ar peeder pee teem mums jau ſinameem weenpuſigi barodameem lauku mehſleem un ſtahdi weikſnigi tiſ tad war augt, kad ſemè wiſaſ barodamaſ buhtes derigà wairumà atrehdahs.

Gauschi irdenà un ſauſà ſemè daudiſ reiſ nau deesgan mitruma un ſliktà ſmilts ſemè reti atrehdahs derigà wairumà organifkaſ buhtes, kas ir leeli lihdeſkli pee weikſmigahs kaulu ſakriſchanaſ, jeb ar tahdà ſemè truhkſt zitaſ barodamaſ buhtes, kadehſ ar kaulumiltu darboſchanaſ ir wahja.

Pehz kahda Wahzu ſemkoſhpi, kas ilgakus gadus ar ſemkoſhibu nodarbojees, un kura iſmehginajumi ir ari no Kreewu ſinatniſki mahziteem ſemkoſhpiem par kreetneem atſihti, kaulumiltu darboſchanahs ir wiſſpehzigaka pee ſchahdahm buhſchanaſ:

- 1) tahdà ſemè kur ir pilnigi eeſpehjamſ ſakriſtees organifkaſ buhtem, tà tad wideji mitrà un irdenà ſemè, bet ne ſlapjà ar zeeſchu wirſkahrtaſ un ne iſſuhk-tà ſemè;
- 2) kaulumiltu leetaſchanaſ pee ſeemaſſehjaſ tadeht, ka zaur ſeemaſ mitrumu ſaweenoſchanaſ ar driſi zeldamohs un kriſdamu temperaturu (ſiltumu) kauli weikſmigi ſakrihtahs, kurpretim pee waſaraſ ſehjaſ mehſloſchanaſ, it ihpaſchi ſauſà laiktà, kaulumilti daudiſ-reiſ wiſu waſaru paleek beſ kahdas darboſchanaſ, jeb iſlaiſchahs tiſ maſà wairumà, zaur ko winu ſakriſchanaſ produkteem nau nekahda eeſpaida uſ ſtahdeem;
- 3) pee ſellahs kaulumiltu ee-areſchanaſ un ruhpiſaſ ſajauſchanaſ ar aramas ſemes wirſkahrtaſ, tadeht ka tiſ tad mehaniſka un kilmifka dabahs ſpehku darboſchanaſ ir pilniga pee kaulumiltu ſakriſchanaſ;
- 4) kad pee mehſloſchanaſ ar kaulumilteem mehſlo ari waj ar lohpu iſkahrnijumeem, waj guano, waj ari ar pelneem, jo iſmehginajumi peerahda, ka tad kaulu kà ari zitu mehſlu ſakriſchanaſ noteek daudiſ ahtraki. Un zaur zitu mehſlu peejaufſchanaſ, kà lohpu iſkahrnijumu, — wiſlabaki uſ puſehm, ſtahdeem tohp paſneegtaſ wiſaſ barodamaſ buhtes; pee kam, kamehr kauli wehl nau eeſpehjuſchi ſakriſtees, ſtahdi dabuhn baribu no ziteem mehſleem un wehlaſ no wineem.

Tà ka tiſ zaur wiſahtraku mehſlu ſakriſchanaſ tee dohd labakoſh augluſ, tad ar zaur wiſeem augſchà eewehroteem nolihgumeem, lai tee gan ir gauschi ſwarigi, mehſ tomehr to newaram panahkſt, ko zaur kilmifku apſtrahdaſchanaſ, par ko runaſim turpinajumà.

Kreetnſ Dehlſ.

Stahſis iſ Latweeſchu diſhwes, no Lappas Mahrtina.

Pehters aiſgahja atkal pee ſawa darba; bet winſch newareja wairſ ar meerigu ſirdi ſtrahdaht. Winſch newareja ſapraſt, kà ſagliſ bija warejis treipuhſi eetiſt. „Kad ſagli newarehs atraſt, tad manſ kungs tizehs, ka eſ pats eſmu to nau du ſadſis, un to eſ newareſchu panest,“ tà winſch dohmaja, un wina ſirds bija ſmaga.

W. kungs aiſgahja pee kwartala ofiſzeera un iſteiza tam wiſu, kas pee wina bija notiziſ. „Man nebuht nau tahs dohmaſ, ka Pehters pats buhtu to nau du ſadſis,“ tà winſch ſajija, „jo eſ wina uſtizibu paſiſtu. Wairal reiſes winſch ir preeſch manis nau du eeſeerejis un daſchreiſ wehl leelakaſ ſumaſ; bet arweenu winſch ir wiſu man atdewiſ.“

Kwartala ofiſzeers rauſtija plezuſ.

„Nauda ir leela kahrinataja,“ winſch atbildeja; „tadeht pat uſtizamakaiſ zilwekſ war tahs deht kahdreif noſeegtees. Tahdi atgadijumi ir mums poliſiſteem paſiſtami. Kad treipuhſcha durwiſ bija no eeſchahs aiſſlehgtaſ un atſlehgga ſtahweja durwiſ, tad neweeneſ newareja tur eeſluht, pat ar pakataiſitu atſlehggu nè. Eſ pahrklauiſchu winu zeeſchi.“

„Eſ waru par winu galwoht, ka winſch nau wainigſ. Bet darat juhs ſawu peenahkumu. Puſi no paſuduſchahs ſumaſ apſohlu jumſ par algu, ja ſagli panahkſteet; jo taſ man ir no leela ſwara, ka noſeedſeſ taptu atraſtiſ, tapehzi, ka neuſtizigus zilwekuſ eſ newaru ſawà deenaſtà zeeſt; un eſ tizu, ka ſagliſ ir tiſkai ſtarp maneem deenaſta laudim meſlejamaſ. Tiſkai luhdſu, to leetu paſlepeni iſdariht, tadeht ka man taſ nepatiht, ka ſchis notikumſ taptu laudim ſinamaſ.“

„Eſ dariſchu pehzi juhſu wehſeſchanaſ,“ kwartala ofiſzeers atbildeja; „zitadi man buhtu juhſu Pehters jaapzeetina. Bet pahrklauiſht man wajaga to wiſadà wiſſe; juhs waretu winu pee manis atſuhtihſt, ja jumſ nepatihtu, ka eſ winu juhſu mahjà pahrklauiſu. Eſ liſſchu juhſu laudiſ no poliſzejaſ puſeſ ſlepeni uſfraudiſht, kad wini waſaraſ iſeet. Nelaunojatees, ka juhſu naudaſpeeſohliſchanaſ newaru peenemt, jo manſ peenahkumſ man jaiſpilda no amata puſeſ un ne wiſ par nau du.“

W. kungs pahrghaja mahjà un aiſſuhtija Pehteri pee kwartala ofiſzeera. „Atbildat tiſkai uſ wina praſijumeem ar pateſiſibu,“ winſch to pamudinaja. „Winam wajaga wiſu ſmalſki ſinaht, lai waretu ſagli atraſt.“

Ar dreboſchu, bet tomehr drohſchu ſirdi Pehters ſtahjahs kwartala ofiſzeera preeſchà, kurſch to maſu brihtinu zeeſchi uſſkatiſija, it kà gribetu to zauri ſkatiht, un tad praſija:

„Zuhs W. kungs ſuhtija ſchodeen pee W. preeſch wina 125 rubluſ naudaſ eeſeereht?“

„Ja,“ Pehters atbildeja drohſchi.

„Kahdi naudaſ gabali bija ſchajà ſumà?“

„Diwi peeſdeſmit rubtu gabali un weeneſ diwdeſmit-peezi rubluſ gabalaſ.“

„Zuhs esohrt to naudu pasaudejusch?“

„Ja.“

„Kur tad?“

„Treipuhst.“

„Kadeht juhs to neatdewat tuhlin sawam lungam, kad pahrgahjat?“

„Mans lungs nefanem pats tahdas sumas, bet dari-fchanu grahmatu-wedejs wina weetà, un tas bija to brihdi isgahjis.“

„Stahstat, kà jums ta nauda pasuda treipuhst.“

„Pehters nu stahstija wisu galu no gala, kas mums jau finams.“

„Kapehž juhs nehmaht tik leelu naudas sumu us treipuhst lihd, bet ne-eeslehdjaht sawà istabà, kamehr grahmatu-wedejs pahrnahktu?“

„Tapehž, ka es dohmaju, ka wina war pee manis droh-fchaki stahweht nekà manà weentula istabà.“

„Waj kahdi no juhsu darba beedreem sinaja, ka juhs esat aigahjuschi naudas eekaseereht?“

„Ja, grahmatu wedejs eedewa man rehkinu wiseem redsoht, kad mehs brohfasti ehdahm un fazija, ka man pret to jadabujohrt 125 rubli.“

„Waj tad, kad juhs pahrnahjaht, kahds no juhsu darba beedreem strahdaja ta treipuhstha tuwumà, kura juhs strah-dajahrt?“

„Do nesinu, jo es neredseju neweenu.“

„Pehž israhdisthanahs juhs buhtu wisu pirms par wainigeem turami un man waijadsetu juhs apzeetinahrt; bet juhsu lungs galwo par jums. Tadeht wareet eet us mahju.“

„Pehž fchi jaunekla droshas istureschanahs un wina skaidrahm atbildehm winsch jatura par newainigu jeb par tahdu, kas naw pirmoreis sadssis.“ ta kwartala ofizeeris runaja pee sewis, kad Pehters bija aigahjis. Winsch eegrina brihtinu domàs. Tad aigahja pee N., no kura Peters bija naudu saņemis.

Ko Peters bija par naudas papihra leelumu isfazijis, to paschu ari N. isfazija.

Deenas un nedelas bija jau pahrgahjuschas, bet naudas saglis wehl nebija atrafts tizis. Polizeja bija misus W. lunga strahdneekus usmanigi slepeni usraudsijuse, bet nebija warejuse pee teem nekahdas pehdas peedsiht. Kwartala ofizeers sahka to no Petera par tikai isdohmatu pasaku tureht, ka tam nauda treipuhst isagta tikuse. Winsch dohmaja, ka Peters esohrt pats to naudu paturejis un kur paslehpis, kaut gan W. lungs wehl arweenu tahdahm dohmahm preti runaja un fazija, ka winsch warohrt par sawu Peteri galwoht, ka tas ne-esohrt ne melojis, neds pats to naudu sadssis. Ari Peteri polizeja bija arweenu usraudsijuse.

Peters strahdaja arweenu sawu darbu ustizigi un mahzijas felmigi dahrsneeka sinatnibas. Tomehr winsch nebija wairs tik jautris un preezigs kà senaki, bet gahja skumigs un galwu nokahris. Tas speeda kà smags almins wina sirdi, ka naudas-saglis nebija wehl atrafts tizis, un ka tadeht winsch tika warbuht par wainigu turehts. Wina lungs tahdija winam wehl arweenu tahdu paschu laipnibu kà senaki, un ustizeja winam rehkinus eekaseereht un naudas isnest; bet wis tas ne-apmeerinaja wina sirdi.

Kahdà rihtà pulksten 8. peeminehts kwartala ofizeeris atnahja pee W. lunga un fazija, ka winam esohrt ar to apaksh tschetrahm azihm jarunajohrt.

W. lungs eeweda to sawà darba-istabà un luhdsa lai apfehichahs.

„Zik ilgi Steinbergis ir juhsu deenestà?“ ta kwartala ofizeeris prasija. „Kahdu leezibu juhs warat par wina dshwi un usweschanohs doht?“

„Winsch ir zitadi strahdigs un isweizigs zilweks, kursh Rewalè par dahrsneeku ismahzijeem un proht sawu mahkslu labi; tikai weena maina ir pee wina: winsch ir isfchekhdigs zilweks, tà kà winsch no sawas leelahs algas ne ku neatlizina. Winsch mehdi swehtdeenas wakaròs isheet un pahrnahkt daudsireis tikai pirmdeenàs ap pusdeenu jeb wakarà.“

„Waj winsch ir ustizams zilweks?“

„Ne-esmu pee wina lihd, schim nekahdu ne-ustizibu pamanijis. Taisnibu sakohrt ne-esmu wina ustizibu ari pahrbaudijis.“

„Zuhs peeminejat, ka winsch esot fchekhdigs zilweks; tad winam gan nekahdas eekrahtas naudas nebuhs?“

„Kur tam war nauda buht, kas daudsireis wisu nedetas algu swehtdeenas wakarà isdohd? Bet kadeht juhs gribat to wisu sinahrt?“

„Tadeht, ka man leekahs, ka fchis Steinbergis buhs juhsu naudu sadssis — —“.

W. lungs usskatija kwartala ofizeeru ar sinkahribu.

Kwartala ofizeeris runaja tahlak: „No polizejas pufes winsch tapa ar ihvaschu usmanibu usraudsihts; bet lihd, schim newareja to ne kahdà wihse tvert. Winsch mehdsja beeschi kahdu masu eebuhweeti smilshu kalnà apmekleht, ar kura meitu winsch leekahs tuwakà draudsihà stahweht. Wakar wakarà winsch atrada pee eebuhweescha zitu jaunnu zilweku preekschà, ar kuru meita tà pat draudsejahs, ka ar wina. Zaur to winsch sapilktojahs un wina starpà zehlahs dumpis, kuru mans pahrgehrbees waktmeisters aiflohga noklausijahs. Winsch bija no eebuhweescha leenetohs simts rublus atprasijis; bet eebuhweets atbildejis, ka tikai tad tas warohrt sawu naudu atprasihkt, kad welslei terminsch buhschoht notezejis. Un tà wina esohrt weens otram draudedami schthruschees. Wehlaki waktmeisters isprasijis eebuhweeti, kahdà laikà Steinbergis tam naudu leenejis un kahdòs papihros, un dabujis sinahrt, ka nauda leeneta kahdu nedelu pehž tam, kad juhsu nauda suduse, un diwòs peezesmit rublu gabalòs. Tahda manta jums ir suduse; un kad juhs leezinajeet, ka Steinbergim pascham naudas newar buht, tad naw wairs ko schaubitees, ka winsch ir saglis.“

„Tas ir nu skaidri noprohtams, ka neweens zits naw manu naudu sadssis, ka Steinbergis. Medseet nu, ka mans Pehters ir ustizams, par wina ustizibu es ne-esmu ari ne azu-mirkli schaubijees. Bet tē tik atleel ta prasichana, kà winsch wareja treipuhst eekluht, kad durwis bija no eekshas aifshlehtas un atshlehta stahweja durwis?“

„Ari man tas naw wehl saprohtams. Bet zeru, ka polizejai isdohsees wina tik tahlu mulsinahrt, ka winsch isfazijs pateesibu. Tikai waijadsehs ar wina ar sinu apeetees; jo leekahs, ka fchi sahdsiba naw tam pirmo reisi, un tadeht

winsch pratis eefahkoht ar sinu leegtees. Es liffchu minu tuhlin apzeetinacht un wina istabu pahrmekleht.

Steinbergis leedsahs eefahkoht, fa winsch buhtu naudu fadsis; bet to, fo eebuhweescham leenejis, esohht pats sakrahjis. Tatschu polizejai isdewahs pehdiqi pastahwigi winu wairak reifas pahrklausohht ta samulschinacht, fa winsch newareja wairs leegtees, bet isteiza, fa winsch eegahjis tad, kad Behteris aigahjis naudu eekaseereht, ar pakaltaisitu atflehgu treipuhsi, ar to nodomu, kahdu ahrsemju puku podu issagt un dahrfa paslehpt, lai waretu Peteram kahdu nepatiffchanu dariht un wina ustizibu W. kunga azis masinaht, jo winsch esohht no W. kunga daudsreis rahjeenus dabujis, fur ar weenu Petera tshaklums un laba usweschanahs tikusi peemineta. Tadeht winsch gribejis zaur to Peteram drusku atreebtees. Bet Peters pahrnahjis ahtraki ne fa winsch dohmajis, un eegahjis treipusi, pirms winsch warejis no ta nemanohht iset. Winsch esohht paslehpees ai kahda beesa ahrsemju shahdu-krhuma. Kad nu Peters fwahrkus nowiljis un aigahjis zita treipuschu dala strahdaht, tad winsch fahjis ta kabatas pahrmekleht un atradis 125 rublus naudas. Te tuhlin kahrdinatajs to pasfubinajis, lai to naudu nosogohht, zaur fo Peters pats tikschoht par sagli turehts un no deenesta atlaists. Winsch panehmis naudu un paslehpees atfal. Kad Peters pehz kahda brihscha pee fwahrkeem atnahjis un naudu wairs ne-atradis, tad tas esohht lohti istrubzees, un wifas weetas, fur strahdajis, par wolti pehz tahs ismeklejees, steidles pee sawa kunga. Pa tam winsch isgahjis ar pakat taisito atflehgu slegeni is treipuschu ahra un paslehpiis naudu papibrã eetihtu kahda dahrfa faktã, tadeht fa winsch esot dohmajis, fa wifus buhschoht pahrmekleht. Bet kad tas ne-esohht notizis un W. kungs ka ari Peters par to klusu zeetufchi, un Peteram tizis wehl ar weenu tãvat ustizehts, tad winsch nopratis tuhlin, fa W. kungs newis Peteri paschu, bet kahdu zitu no saweem dahrneekeem par sagli turoht, un fa tadeht wisi tikschoht slegeni usfrauditi. Tikai pehz kahdas nedelas winsch esohht naudu ar sinu no slegenahs weetas inehmis. Bet nedrihstedams to pee sewis nesahht, neds sawã istabã glabaht, winsch esohht 100 rublus eebuhweescham pret wekfeli aisdewis un wekfeli un pahrejohs 25 rublus kahdam ustizamam draugam glabafchanã nodewis.

Steinbergis tika us ilgaku laiku pee arestantu rohtas no-teefahis.

Peters bija wehl ar weenu par to noskummis, fa naudas saglis naw atrasts tizis — jo neweens wehl nesinaja fa Steinbergis apzeetinahis, bet W. kungs ispauda, fa winsch to no deenasta atlaidis, — un tais dohmãs bija, fa wina kungs tatschu fahlfchoht kahdreij winu par sagli tureht.

Kahdã deenã Peters tika pee kunga aizinahis, fur ari kwartala ofizeers bija. Winsch isbihjahs un dohmaja, fa wina kungs tagad tizohht, fa winsch pats naudu nosadhis, un winsch tikschoht apzeetinahis un dabufchoht war buht ilgi newainigs zeetumã sehdeht. Bet wina bailes pahrwehrtahs par preeku.

„Mans mihlais Peteri,“ ta kungs winu usrunaja, „es ne-esmu nelad tizejis, fa juhs paschi buhtu judufcho naudu sagufchi, un to esmu jums wairak reises isfazjis, tadeht fa

es juhsu ustizibu un gohdprahhibu pasihstu. Bet tomehr es nomaniju, fa tahs domas, fa es juhs turu par sagli, nospeeda juhsu firði un laupija juhsu jautribu. Bet tagad waru jums pawehstihht, fa naudas-saglis ir atrasts un no-teefahis, un tas ir juhsu fenakais darba-beedris, Steinbergis. Agraki negribeju jums to faziht, kamehr ta leeta pilnigi nebijaismekleta, lai waretu jums jo leelaku preeku dariht.“

Petera firðs bija ta aigrahbta, fa winsch nespehja neweena wahrda atbildeht, tikai spohichas asaras, kuras is wina azim riteja, leezinaja, kahdu eespaidu schi wehhis wina firði astahja.

Te, „W. kungs runaja tahlak, tam 50 rublu gabalu sawã eespehdams, „nemat scho no manas puses par ustizibas algu un par to, fa juhsu firðs tika ar tahm dohmahm apgruhtinata, fa es juhs par sagli turu,“

„Pateizohs, zeenigs W. kungs, par juhsu labprahhibu,“ Peters fazija ar aigrahbtu balsi. „Bet es to newaru peenemt, tadeht, fa ne-esmu to nelahdã wihse nopelnijis. Es esmu tikai to darijis, kas katram zilwekam peenahkãhs dariht. Sinams, tahs dohmãs bija gan man gruhti panefamãs, fa juhs mani par sagli turat; bet schis preeks, fa saglis ir atrasts un zaur to mana newainiba flaidra, atfwer man daudskahrtigi tahs raises, fo esmu wahrzeetis.“

„Kreetnais jaunekli,“ kwartala ofizeers runaja starpã, „ne-atstumjat sawa kunga labprahhibu; zaur to juhs winu apbehdinatut, fa juhs to dahwanu nepeenemt. Juhsu kungs, fa winsch pats to isteiza, naw juhs nelad par sagli turejis, bet man gan ir tahs dohmãs bijufchãs, un to jums newajaga man par launu nemt; jo noseegumu ismekletajeem atgadãhs daudsreis newainigohs apzeetinacht, kad teem israhdahs, fa tee buhtu noseedsibu padarijufchi. Fa juhsu kungs nebuhtu par jums aifrunajis, tad ari juhs buhtu dabufufchi nenopelnijufchi zeetumã sehdeht. Tadeht jums peenahkãhs juhsu kungam pateizigam buht par to, fa winsch us juhsu newainibu palahwees un par jums galwojis. Un ta buhtu ta labala pateiziba, fa juhs winu dahwanu peenemtut.“

„Tik leelas labprahhibas es ne-esmu wehrts, tadeht nedrihfitu to peenemt,“ Peters runaja wehl preti. „Tas apfaunã mani.“

„Nemat tikai, nemat tikai,“ W. kungs fazija laipni. „Juhsu preti runafchana leezina, fa juhsu firðs ir til pat gohdiga, fa ta ir ustiziga. Scho naudu noseekat bankã us angteem un raugat to zaur to pawairoht, fa juhs no sawas algas fo atlizinajat; jo no schis deenas es juhsu algu pa-augstinafchanu, tapehz fa juhsu dahrneeeka sinafchana ir jau pilnigaka nela dascha zita, kas jau ilgus gadus pee manis mahzijees. Nedseet, fa ar usjihhibu war panahkt! Fa juhs taupigi dshwofeet, tad ihfã laikã juhs buhfeet tahdu kapitalu eekrahjufchi, fa warefeet paschi us sawu rohku fo usfahkt. Sinams, man patiktu labaki, fa juhs ilgus gadus pee manis paliktu; jo juhs man esat lohti deriqi.“

Tagad Behters newarreja wairs pretotees, no sawa kunga dahwanu peenemt.

Nu wehl tikai ziti Petera darba beedri dabuja sinahht, kas bija notizis. Daschi gan apflauda winu un eenihdeja to wehl wairak, bet ziti apnehmahs klusibã, ta pat usjih-tiqi un godigi uswestees, un tee bija wina draugi un mihleja to no firðs.

Ustoni gadi bija pagahjuschi, kamehr muhsu Peters bija pee W. kunga mahjibâ eestahjees. Tagad winsch bija par wiseem sawa kunga dahrsneekeem pahrakais. Wina alga bija pehdigôs gaddôs daudfrei pa-augstinata tikuse, zaur ko wina kapitals, ar teem 500 rubteem saweenots, ko tehwa brahliis bija tam pehz nolihguma par mahjas inwentariumu ismaksajis, bija tagad ihsti paleels, kursch ar prozenteem un aistaupijumeem arweenu pawairojahs. Wina kungs mihleja to un ustizeja tam wisu dahrsa wadischanu. Winsch bija ari pahri reisas sawa kunga darischanâs pa ahrsemehm zelojis un tur ar slaweneem dahrsneekeem un winau dahrseem eepasinees; zaur ko wina sinatnibas bija pawairojuschahs. Rahdâ deenâ winsch dabuja schahdu wehstuli.

Mans mihlais brahla dehls!

„Tagad muhsu dsimts-kungs ir nodohmajis sawas semneeku mahjas pahrdohht. Katram, kas nespehs eemaksajamo naudu eemaksahht, buhs warbuht nahkoschâ pawasara no sawas mahjas ja-iseet, un ziti to nopirkt; jo sweschu pirzeju netruhkt. Leelakâ data fainneeku ir paschi apsohlijuschees pirkt. Es esmu isluhdsees lihds Jehkaba deenai apdohmaschanas laiku, kaut gan es neko ne-apdohmatos, ja man buhtu eespehja pirkt; bet Tu sini, ka man naw nekahdas naudas. Bet tomehr mans peenahkums ir, Tew to pawehstiht, jo zitadi Tu waretu pehzaki us mani dusmotees, ka esmu bes Sawas sinas Tawa nelaika tehwa mahju un Tawu dsimshanas weetinu lahwis zitam nopirkt. — Leijas Osols, kursch jau sen pehz muhsu mahjas kahro, zere, ka nu reis winam buhschoht isdemigs laiks to dabuht.

Mana wehleschanahs buhtu, ka Tu muhsu mahju nopirktu un atdohhtu man us renti, jeb nahktu pats to waldiht, kur tad es Tew par kalpu paliktu; jo kâ zeru, tad Tew buhs tik dauds naudas, zil preeksch eemaksaschanas wajadsch. Pahrdohmâ, un tad raksti man, ko lai dsimts-kungam Jehkaba-deenâ atbildu.

Paleeku Dewi sweizinadams un us Tawu atbildi gaididams.

Taws tehwa brahliis.

Taurinu Ansis.

Schi wehstule padarija muhsu Behteram leelas galwas grohshchanas. Sawu tagadejo weetu atstahht, tas winam nemas nepatika, un sawu tehwa mahju zitam laut nopirkt un sawu tehwa-brahli ar famihliju atstahht, to winsch ari newareja. Pehdigi winsch apnehmahs no sawa kunga us pahri nedelahm atkawschanu isluhgtees un pats us sawu dsimteni aisbraukt, lai waretu ar tehwbrahli kopâ pahrunahht un pahrspreest, kas darams. Wina firds jau tâ ilgojahs, pehz tik ilga laika atkal reis dsimteni redseht un ar saweem behrnibas draugeem fatiktees.

No W. kunga atkawschanu dabujis, winsch sehдахs ohtrâ rihdâ pastes ratôs un steidsahs us dsimteni nobraukt.

5. Peters atkal dsimtenê.

Leijas Osols usskatija tagad Kalna Osola mahju tikpat, kâ par sawu; jo to winsch sinaja, ka Kalna Osolam naw tik dauds naudas, ka tas spehtu sawu mahju nopirkt. Tagad winsch zereja stipri, ka ta wehleschanahs, kuru winsch sen jau firdi nehâs, reis weepildisees. To winsch

sinams nedomaja, ka wina kaimina brahla dehls, Behters, tam schkehrfli preekschâ liks. Winsch domaja tikai, kâ Kalna Osola laukus ar saweem saweenot, ta wezahs ehkas noplehst un tad sawas ehkas tuwaki pee pastes leelzela pahrzelt un gresni isbuhweht, lai tahs katram sweschneekam azis kristu un wisi nomanitu, ka winsch ir bagats wihrs. Zaur to winsch zereja ari sawai weenigai meitai bagatus prezeneekus weelabinaht, kurai lihds schim wehl ne weens nebija atgadijees; jo kaut gan Marija bija jau sen eeswehtita un mehdsâ gresni gehrbtees un beeschi schur un tur israhdidamees isbraukt, tad tomehr neweens jauneklis nekahroja pehz tahs. Zitahm bagatu tehwu meitahm mehds ar weenu dauds prezeneeku atgaditees, jo naudai ir katrâ buhschanâ, ihpaschi pee prezeshanahs, schajâ laikâ leels swars; bet tê tas israhdiyahs gluschi otradi; jo dascha laba kaimina fainneeka meita, kura bija Marijas wezumâ, bija jau sen isprezeta, kaut gan ne weenas tehws newareja bagatibâ ar Leijas Osola mehrotees. Bet schê bija diwi eemesli kadehl Marijai bija tik ilgi ne apprezetai jawaleek. Birmais: Wina bija no wezakeem islutinata un slikti audsinata, tahdeht tai truhka ta bagatiba, kas weenigi dara seewischki ihstu wehrtigu un mihlejumu un kura ir dahrgaka par wisu pasaules seltu, proti, tikla firds un goda prahts. Aprinka pilsehta un wisâ abgabalâ, kur Mariju pasina, neweens nesinaja par to ne ko laba runahht. Dtris eemeslis bija tas, ka Osols gaidija sawai meitai tikai labi bagatu prezeneeku, un tadeht nabagi jaunekli sinaja, ka wini taptu atraiditi. Bet bagateem jaunkeem netruhka ari zitur bagatas un par Mariju tiklaks bruhtes.

Peters pahrnahza negaidihts dsimtenê. Wina pahrnahshana darija tehwbrahlim leelu preeku. Winsch wisus mahjas laukus apskatijis, atrada, ka tee bija dauds labaki apkopti ne ka wina tehwa laikâ, un nomanija zaur to, ka wina tehwbrahliis ir uszihdigis fainneeks un kreetnis semkopis; winsch apnehmahs wisadâ wihsê mahju nopirkt un us renti isdot un tad pats us Rihgu atpakal eet un sawâ weetâ palikt. Bet drihi tam eeschahwahs zits nodoms prahtâ. Usarto papuwi leelzela malâ apskatoht, winsch atrada, ka tur bija laba seme preeksch augtu-kokeem. „Kâ buhtu“ winsch dohmaja pee sewis, „kad es paliktu mahjâ un cetaistu schê dahrsu? Pilsehta ir tuwu un es waretu ar saweem dahrsa raschojameem labi pelniht. Mans eekrahts kapitals sneeds ari tik tahl. Mans tehwbrahliis waretu mahju waldiht un es kohptu tikai sawu dahrsu, un ta mums abeem buhtu schê deesgan pahrtikas.“

Winsch isteiza sawas domas tehwbrahlam un tas ussteiza tahs par labahm. Winsch tam peekohdinaja, lai eepreekschu neweenam par to neko nesaka, ko winsch nodomajis.

Winsch aisbrauja tuhlin us Rihgu un sawam kungam deenestu usfaziht un sawu nodomu isteikt.

Kaut gan W. kungs negribeja wina labpraht atlaist, tadeht ka winsch tam bija lohti derigs, tad tomehr tas nesmahdeja wina nodomu un apsolija par ustizigu kalposchannu ij sawa dahrsa koku stahdus par wolti dot.

(U preekschu turwinajums.)

Atbildedams redaktors un isdewejs: G. Mather.